

RECENZE

Bibliografie českých/československých dějin 1918–2004 : výběr knih, sborníků a článků vydaných v letech 2000–2004 a doplňky za roky 1996–1999 / Sest. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková. – Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. – 3 sv. (sv. 1., soupis I.–III. iv, 414 s. + 1 CD-ROM. – sv. 2, soupis IV.–V. 466 s. – sv. 3. Rejstříky. 426 s.) ISBN 80-7285-005-9, ISBN 80-7285-002-4, ISBN 80-7285-003-2, 80-7285-004-0

Na sklonku roku 2005 vydal Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR třisvazkovou bibliografickou příručku nazvanou „Bibliografie českých/československých dějin 1918–2004“ s podtitulem „Výběr knih, sborníků a článků vydaných v letech 2000–2004 a doplňky za roky 1996–1999“.¹ Kriticky hodnotit tuto publikaci je velmi obtížné, neboť najít na jejích více než dvanácti stech stranách závažnější nedostatky je nadlidský úkol. Autorky bibliografie mohly při její přípravě vycházet z předchozích zkušeností a vyvarovat se dřívějších nepřesností a nedostatků. V případě recenzovaného titulu se totiž jedná již o třetí navazující publikační počín shodného zaměření. První, dvousvazková bibliografie mapující publikační badatelskou činnost za roky 1990–1995 vyšla péčí Ústavu pro soudobé dějiny v roce 1997.² Roku 1999 ji následovala druhá dvousvazková bibliografie sumarizující výsledky badatelského úsilí za roky 1996–1999 a doplňující záznamy za roky 1990–1996, dříve opomenuté.³ Nejnovější publikace tudíž pouze logicky navazuje na již započatou aktivitu a doplňuje tak naše poznání o domácí historiografické produkci v tématu moderních a soudobých československých a českých dějin do konce roku 2004.

Prvotní motiv pro zahájení vydávání bibliografické řady představovala snaha týmu vedeného tehdy Vilémem Prečanem sumarizovat publikační výstupy českých historiků a zjistit, jakým způsobem se česká odborná obec vyrovnala s přechodem ke svobodným možnostem bádání a jak naložila s možností nově, bez ideologického závaží interpretovat (a reinterpretovat) jednu z nejpokroucenějších etap našich dějin – dobu existence československého státu. Nynější Historický ústav Akademie věd ČR se sice od roku 1994 začal věnovat polistopadové historické produkci v rámci rozsáhlé každoroční „Bibliografie dějin Československa“, avšak vydávání jednotlivých svazků se opožděje a protahuje (zatím poslední svazek zahrnující rok 1998 vyšel v roce 2004); tematický rozsah a časové rozpětí navíc neumožňovalo věnovat se jednotli-

- 1 Bibliografie českých/československých dějin 1918–2004 : výběr knih, sborníků a článků vydaných v letech 2000–2004 a doplňky za roky 1996–1999 / Sest. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková. – Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. – 3 sv. (sv. 1., soupis I.–III. iv, 414 s. + 1 CD-ROM. – sv. 2, soupis IV.–V. 466 s. – sv. 3. Rejstříky. 426 s.)
- 2 Bibliografie českých/československých dějin 1918–1995 : výběr knih, sborníků a článků vydaných v letech 1990–1995 / Sest. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková, Oldřich Tůma. – Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997. – 2 sv. (sv. 1. xii, 419 s. – sv. 2. Rejstříky. 148 s.)
- 3 Bibliografie českých/československých dějin 1918–1999 : výběr knih, sborníků a článků vydaných v letech 1996–1999 a doplňky za roky 1990–1995 / Sest. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková. – Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. – 2 sv. (sv. 1. iii, 395 s. – sv. 2. Rejstříky. 162 s.)

vým obdobím do podrobností. Tím, že recenzovaná řada postihuje vždy několikaletý časový úsek, v němž byly excerpované práce publikovány, vyhýbá se vydavatelským skluzům, navíc je svým obsahem přesně „šita na míru“ konkrétní kategorii zájemců, kteří tak nemusí lopotně listovat obecnějšími příručkami. Jde svým způsobem o vhodné doplnění bibliografií vznikajících v Historickém ústavu.

Zdrojem úspěchu pro hodnocenou bibliografickou řadu je mimo jiné i kvalitní personální obsazení redakce. Na přípravě všech tří návazných titulů se podílely zkušené knihovnice a bibliografky, pracovnice bibliografického pracoviště ústavní knihovny Věra Břeňová a vedoucí této knihovny Slavěna Rohlíková. Věra Břeňová získávala profesní zkušenosti v knihovně Národního muzea, Strahovské knihovně Památníku národního písemnictví a Národní knihovně ČR, kde vedla tři řady národní bibliografie ČR.⁴ Slavěna Rohlíková se knihovnické práci věnuje rovněž prakticky celý profesionální život. Od roku 1993 působí na pozici vedoucí knihovny Ústavu pro soudobé dějiny a po celou tuto dobu se podílí na tvorbě a přípravě nejrůznějších speciálních bibliografií a informačních příruček.⁵ Obě se spojily například při přípravě dodnes přínosné bibliografie mapující polistopadový výzkum problematiky normalizačního období.⁶

Základ obsahu bibliografie tvoří několik informačních zdrojů. Během přípravy každé ze tří sérií byla oslovena řada historiků a dalších odborníků, kteří editorkám poskytli seznamy svých prací. Významným pramenem informací byla sama knihovna Ústavu pro soudobé dějiny a vlastní excerpce. Stranou nezůstaly ani nejrůznější speciální knihovnické databáze, ať již na CD, nebo v on-line podobě. Zmiňovány jsou především Česká národní bibliografie, jednotlivé databáze Národní knihovny ČR a Knihovny Akademie věd ČR či knihovny Historického ústavu Slovenské akademie věd.

Katalogizační záznamy mají poměrně obsáhlou, přesto však přehlednou formu danou mezinárodními normami International Standard Bibliographic Description pro monografie a články (ISBD) a byly zpracovány v systému CDS/ISIS. Všechny tři tituly bibliografické řady jsou doplněny samostatným svazkem obsahujícím rejstříky. I zde je vidět postupná precizace přístupu, neboť zpracování rejstříků je v každé další bibliografii o něco propracovanější než u té předcházející. Bibliografie jsou vybaveny rejstříkem autorským, názvovým, geografickým (ten chyběl v bibliografii z roku 1997), rejstříkem věcným (ten byl v předchozích vydáních vztažen jen na část záznamů, řazenou chronologicky, nyní jsou v něm záznamy všechny) a rejstříkem akcí. Nechybí ani seznam excerpovaných nebo citovaných sborníků a časopisů. Rozšířením věcného rejstříku na celý obsah bibliografie byla odstraněna jediná větší koncepční výtka k celému dílu, neboť se tak odstranila nepřírozené selekce určitých záznamů a vzájemné neprovázanosti jednotlivých témat.

Již při tvorbě první bibliografie v polovině devadesátých let si zpracovatelky stanovily základní třídící hlediska tematických okruhů, podle nichž záznamy rozčlenily. Základním

4 Blíže k její činnosti: <http://www.usd.cas.cz/cs/pracovnici/vera-brenova>

5 Blíže k její činnosti: <http://www.usd.cas.cz/cs/pracovnici/slavena-rohlikova>

6 Bibliografie k dějinám Československa 1969–1990. Výběr knih, sborníků a článků vydaných v ČR v letech 1990–1999 (Mezinárodní konference Demokratická revoluce v Československu 1989 – předpoklady, průběh a bezprostřední výsledky (Praha 14.–16. října 1999) : studijní materiály. Seš. 2) / Sest. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková. – Praha : Československé dokumentační středisko : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. – 136 s.

kritériem při řazení záznamů bylo hledisko chronologické. Ty záznamy, které zasahovaly do více předem definovaných časových období, nebo měly obecný charakter bez vazby na časovou periodu, případně se zabývaly tematikou ne čistě historickou, nýbrž tematikou příbuzných společenských věd, byly zařazeny do zvláštních tematických skupin. Samostatně stojí rovněž publikované prameny (projevy, edice dokumentů, vzpomínky atd.). Oba typy řazení – chronologický a tematický, jsou navzájem propojeny častými odkazy, v poslední bibliografii rovněž věcným rejstříkem. To, že původně stanovená třídící pravidla byla víceméně zachována i pro další svazky, velmi zjednodušuje práci s celou bibliografickou řadou. Praktické je rovněž oddělení části bibliografických záznamů a rejstříků do zvláštních svazků. Velkým uživatelským přínosem je zařazení zvláštního CD-ROMu s obsahem celé bibliografie ve formátu PDF. Tím se nechává na samotném uživateli, zda využije moderních výpočetních technologií, nebo zůstane u zažitých pracovních postupů spojených s tradiční papírovou formou publikace.

Pozoruhodný je postupný růst objemu bibliografií, a to jak počtu konkrétních záznamů, tak i rozsahu rejstříků. Oproti prvním dvěma bibliografiím, které věnovaly rejstříkům cca 160 stran, má rejstřík recenzovaného titulu již 426 stran. Zatímco první bibliografie obsahovala 8 003 bibliografických záznamů (připomínám, že se týkaly let 1990–1995) a druhá, zahrnující publikační činnost v letech 1996–1999, obsahovala 7 912 záznamů, pak nejnovější bibliografie pro období 2000–2004 se skládá z 16 430 bibliografických záznamů. Tento razantní nárůst je způsoben jednak kvalitnější a podrobnější excerpční činností editorek a doplněním dříve chybějících titulů, jednak rovněž nebývalým nárůstem publikační činnosti v posledních letech. Především počet konferenčních a dalších příležitostných sborníků dramaticky vzrostl. Na druhou stranu s sebou tento nárůst produkce nese nutná jistá omezení typu publikací, které jsou do bibliografie zahrnuty. Druhá bibliografie tak omezila polemiky a další drobné příspěvky, nová bibliografie značně limituje uvádění recenzí.

Je pochopitelné, že recenzovaná bibliografie nemůže být prací vyčerpávající. Na tuto skutečnost ostatně upozorňují samy editorky, stejně jako autoři všech recenzí hodnotících dosud vyšlé bibliografie.⁷ Při tvorbě podobných prací je určitý selektivní charakter logický. Ke mnoha především pak regionálním publikacím se lze dostat pouze velmi obtížně a víceméně náhodně, některé tituly byly vyřazeny záměrně, neboť se dané problematiky dotýkaly pouze okrajově. Z technických důvodů nebyly zařazovány cizojazyčné práce zahraničních autorů a jejich překlady. Jelikož však na druhou stranu bibliografie zahrnuje rovněž práce českých historiků publikované v zahraničí a původní práce zahraničních badatelů publikované v České republice, uchovává si i nadále

7 Z četných recenzí citujeme např.: Jaromír Kubiček: Vzniká nová bibliografie české historie. – In: Čtenář. – Roč. 50, č. 2 (1998), s. 58; Alžběta Sedliaková: Bibliografie českých/československých dějin 1918–1995. – In: Česko-slovenská historická ročenka 1999. – Brno, 1999. – s. 307–308; Jiřina Binová: Bibliografie českých/československých dějin 1918–1995. Sv. 1–2, Rejstříky. – In: Národní knihovna. – Roč. 9, č. 2 (1998), s. 84; Jiřina Urbanová: Bibliografie českých/československých dějin 1918–1995. – In: Dějiny a současnost. – Roč. 20, č. 1 (1998), s. 64; Jerzy Tomaszewski: Bibliografie českých/československých dějin 1918–1995. – In: Przegląd Historyczny. – č. 2 (1998), s. 303–305; Václava Horčáková: Bibliografie českých/československých dějin 1918–1999. – In: Český časopis historický. – Roč. 98, č. 4 (2000), s. 855–856; Tomáš Dvořák: Bibliografie českých/československých dějin 1918–1999 : výběr knih, sborníků a článků vydaných v letech 1996–1999 a doplňky za roky 1990–1995. Sv. 1–2. – In: Časopis Matice moravské. – Roč. 119, č. 2 (2000), s. 491–494; aj.

charakter bibliografické příručky „*české historiografie soudobých dějin v celém jejím rozsahu bez ohledu na místo vydání*“.⁸ Tím, že výběrově ukazuje i zájem zahraničních autorů o české dějiny, přispívá k utváření povědomí o tom, co je o českých dějinách známo v zahraničí a jak je naše kultura chápána mimo naše území.⁹

Závěrem lze pouze vyjádřit naději, že se za několik let dočkáme dalšího pokračování této užitečné a přínosné příručky.

Lukáš Babka

---

8 Vilém Prečan: Úvodem. – In: Bibliografie českých/československých dějin 1918-1995, cit. dílo, s. i.

9 K lepšímu povědomí o české historii ostatně napomáhají samy redaktorky recenzované bibliografie, neboť druhá a třetí bibliografie byly doprovozeny objemnou jednosvazkovou bibliografií s anglickými překlady záznamů: *Czech and Czechoslovak History, 1918-1999: a Bibliography of Select Monographs, Volumes of Essays, and Articles Published from 1990 to 1999* / Eds. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková. - Prague : Institute of Contemporary History, 2000. - 472 s. (5698 záznamů); *Czech and Czechoslovak History : 1918-2004 : a Bibliography of Select Monographs, Volumes of Essays, and Articles Published from 2000-2004* / Eds. Věra Břeňová, Slavěna Rohlíková. - Prague : Institut of Contemporary History, 2005. - 453 s. (4709 záznamů)